

Archetipikus képek és szimbólumok a folklórban

Néprajz szak, II. évf. – 2012/2013., 2. félév

Oktató: Tánczos Vilmos (E-mail: tanczosvilmos@yahoo.com)

Fogadóóra: szerda, 13,30–15 óra

A tantárgy típusa: kötelező alaptárgy

Heti óraszám: 2 óra előadás, 2 óra szeminárium **Kreditszám:** 4 kredit

A tantárgy leírása:

A tantárgy célja az egyetemes archetipikus szimbólumok képi rendszerének megismerése és a szimbólumelemzés során hasznosítható gyakorlati ismeretek, készségek elsajátítása. A kurzus a kultúra különböző területein (pl. vallás és mítosz, populáris kultúra, szépirodalom, vizuális művészetek, szellemi népi kultúra, nyelvi kifejezés stb.) működő archetipikus szimbólumrendszert a hagyományos népi kultúra, a vizuális művészetek, a mai korra jellemző populáris tömegkultúra és az irodalom területeiről vett példaanyag alapján mutatja be.

A hallgatók általános elméleti ismereteket is kapnak a képzelet archetipikus képeiről. Megismerkednek az archetipális mítoszelmélet alapfogalmaival (kollektív tudattalan, archetípus, szimbólum, képzetkör stb.), a fogalmak kialakulásának történetével (pl. jungiánus pszichoanalitikus irányzat), a képzetkörök működésének dinamikus alapelveivel, az archetipikus szimbolizáció jelölési folyamatának törvényszerűségeivel, az archetipikus képek szerepével a vallásos-mitikus világképben és a művészetekben.

Jelenlét:

A kurzus látogatása nem kötelező, de a máshol nem elérhető vizuális szemléltetőanyag és az ehhez kapcsolódó magyarázatok miatt ajánlott.

A szemináriumi jelenlét kötelező, a szemináriumi munka a vizsgára való jelentkezés feltétele.

Az ellenőrzés módja, vizsgakövetelmények:

A kurzus előadásainak elektronikus vázlatait a hallgatók megkapják. A **kurzus** alapján a hallgatóknak egy **kollokvium** jellegű vizsgán különböző folkórjelenségek (szöveg, kép, rítus stb.) archetipikus szimbólumait kell felismerniük és ezek kontextuális jelentését értelmezniük. (50%)

A félév végére a hallgatók **adatbázist** készítenek egy néprajzi kiadvány archetipikus szimbólumairól. A kollokviumon bemutatják az adatbázisukat, és válaszolnak a felmerülő kérdésekre. Az adatbázist a választott vizsgaidőpont előtt két nappal (48 óra) elektronikusan kell elküldeniük. (50%)

Javasolt folklórműfajok: hiedelem, népszokás (kalendarisztikus, az emberélet fordulóihoz kapcsolódó, dramatikus), archaikus népi imádság, ráolvasás, népdal, ballada, prózai epikai műfajok (népmese, népmonda, álom- és látomás-elbeszélés stb.), proverbium (vagy egyéb állandó nyelvi kifejezések), elektronikus vallásos folklór (pl. lánclévél), mai mitológia, reklámok jelképei, erdélyi falvak honlapjai, egyházművészet és folklór kapcsolata, irodalmi mű archetipikus jelképei, képzőművészeti alkotások jelképei stb. – Nem javasolt: a tárgyi népművészet jelképvilága.

A kurzus előadásainak tervezett témái

1. Bevezetés. Alapfogalmak: mentális képek, kollektív tudattalan, archetípus, a mítoszok mentális képei
2. Az állatiasság képei.
3. A Gonosz erői. Ördög- és démonképzetek
4. A halál sötét vize. A veszélyes és tisztátalan nőiség

5. A zuhanás képzetköre.
6. A karneváli világkép
7. A felemelkedés szimbólumai
8. A Fent szimbólumai
9. A Fény és a Szó
10. Harc, tisztítás, elválasztás
11. A szimbólumok eufemizálódása. Az aranykor
12. A zárt tér archetípusa
13. Esszenciális anyagok
14. Ciklikus szimbólumok
15. Az áldozat etnológiai jelentése
16. Élet-, termékenység- és szerelemjelképek
17. A haladás mítosza
18. Összefoglalás. – Az archetipikus szimbólumok rendszerszerűsége, az archetipális szimbolizáció szemiózisa. Az archetipális mítoszelmélet más tudományokban. Az archetipális mítoszkutatás a magyar néprajztudományban

Javasolt könyvészet: lásd külön dokumentumban!